TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Viranhaltijapäätös 1177/12.03.03.00.01/2026

Tornionlaakson museon johtaja 16.10.2026 § 144/2026

TLM_Lausunto_TORNIO_Torppi_Muuntamokatu 5 akm_oas_16102026

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta

Valmistelija rakennustutkija Ylimartimo Teija

TORNIO, MUUNTAMOKATU 5 (PUUILO) ASEMAKAAVAN MUUTOS, OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

Tornion kaupungin Kaavoitus ja mittaus on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS), joka koskee Tornion kaupungin 15. Torpin kaupunginosan korttelia 19, osoitteessa Muuntamokatu 5. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu 2.9.2026 päivätty osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomaistehtävistä. Tornionlaakson museon on lausunut samaa korttelia 19 koskevista asemakaavan muutoksista 18.5.2020, 16.10.2020, 17.12.2021 ja 8.2.2022.

Suunnittelualue sijaitsee Torpin kaupunginosassa Raumontien ja Muuntamokadun välissä ja alueen koko on noin 1,24 hehtaaria. Korttelin eteläosaan on rakennettu vuonna 2022 Puuilon myymälä/liikerakennus. Ympärillä on liike- ja teollisuusrakennuksia. **Pohjanmaan rantatie** kulkee keskeltä kaavamuutosalueen läpi ja alueen pohjoisosan poikki kulkee myös voimajohto. Alueen eteläosa on yksityisomistuksessa ja pohjoisosa kaupungin omistama.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan kaavamuutoksen tavoitteena on muuttaa yleinen pysäköintialue (LP) sen eteläpuolella sijaitsevan kiinteistön pysäköinti- ja varastointialueeksi, varmistaa sille ajoliittymä pohjoispäästä sekä tarkastella *valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristö*kohteen (RKY 2009) **Pohjanmaan rantatie**n linjausta osoittavaa suojellun alueen osan (s-1) merkintää ja selvittää mahdollisuutta merkitä se kaavaan jollain muulla tavalla, joka turvaa edellä mainitun kulttuuriympäristökohteen säilymisen.

Suunnittelutilanne, rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Kaavamuutosalue sijoittuu Länsi-Lapin maakuntakaavan (2015) alueelle ja Tornion kaupungin yleiskaavan (2009) Keskeisen kaupunkialueen tarkennusalueelle. Suunnittelualueella on voimassa asemakaavat vuosilta 2021 ja 2022. Maakuntakaavassa suunnittelualue sijoittuu *Taajamatoimintojen alueelle* (C) sekä sisältyy muun muassa *Kaupunkikehittämisen kohdealueelle* (kk) ja *Perämeren kaaren* alueelle. Yleiskaavassa suunnittelualue sijoittuu *Palvelujen ja hallinnon alueelle* (P) ja suunnittelualueen poikki on osoitettu *Kevyen liikenteen pääreitti* (ooo). **Pohjanmaan rantatie** on osoitettu sekä Länsi-Lapin maakuntakaavassa että Tornion yleiskaavassa koko matkaltaan

Kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittäväksi tieksi tai reitiksi tai *Valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurihistorialliseksi tieksi*, joita koskevien kaavamääräysten mukaan *Suunnittelussa on tuettava tien linjauksen sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilymistä.*

Voimassa olevassa asemakaavassa (7.4.2021) Pohjanmaan rantatie on osoitettu merkinnällä s-1, jonka mukaan kyseessä on *Suojeltu alueen osa. Kulttuuriperintökohde Pohjanmaan rantatie. Alueen rakentamisen yhteydessä tulee olla yhteydessä museoviranomaiseen.* Suojeltavan alueen osan molemmille puolille on osoitettu *Istutettava puurivi*. Suunnittelualueen pohjoisosa, johon tie sisältyy, on osoitettu *Yleiseksi pysäköintialueeksi* (LP) ja korttelin pohjois- ja itäreunaan on osoitettu *Istutettava alueen osa* ja pohjoispäähän *Ohjeellinen hulevesien viivytyspaikka* (hu). Suunnittelualueen eteläosa on osoitettu voimassa olevassa asekaavassa (6.4.2022) *Liikerakennusten korttelialueeksi* (KL), jonka kaavamääräyksen mukaan *Alueelle osoitetusta kerrosalasta saa enintään 500m2 käyttää huoltoasemarakennusta varten.* KL-korttelin rakennusoikeus on e=0.50 ja suurin sallittu kerroskorkeus II. Lisäksi alueen eteläosaan on osoitettu *Alue, jolle saa sijoittaa polttoaineen jakeluaseman* (pj), *Pysäköimispaikka* (p) ja *Sähköjohtoa varten varattu alueen osa* (z).

Pohjanmaan rantatien parhaiten säilyneet yli kilometrin mittaiset tieosuudet, joissa sekä vanhan tien linjaus että maasto ovat säilyneet, on valittu osoittamaan kohteen valtakunnallista ulottuvuutta. Torniossa näitä parhaiten säilyneitä osuuksia ovat Hirsikankaantie, Hietaharjuntie, Laivajärventie sekä Färimäentie, josta osa sijoittuu vireillä olevan kaavamuutoksen alueelle. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009), johon Pohjanmaan rantatie sisältyy, on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen viranomaisten laatima valtakunnallinen inventointi.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Tämän vuoksi alueidenkäytössä on tarpeen tunnistaa nämä alueet ja ottaa huomioon siten, että niiden arvot turvataan. Valtakunnallisesti merkittävällä alueella maankäytön on sovelluttava alueen historialliseen kehitykseen ja alueen kulttuurihistorialliset arvot on turvattava. Tavoitteena on valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rakenteen säilymisen turvaaminen ja mahdollisen täydennysrakentamisen ja muiden muutosten sopeuttaminen kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin. Maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa on siis turvattava Pohjanmaan rantatien säilyneiden osien kulttuurihistoriallisesti merkittävät ominaispiirteet ja tuettava tien linjauksen sekä sen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilymistä.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta suunnittelualueella ei sijaitse tunnettuja muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia kulttuuriperintökohteita. Lähin kiinteä muinaisjäännös on 900 metrin päässä Heikkurinsaaressa sijaitseva **Vanha Rantatie Katrineholm** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000094577)*, jossa on Vanhan Pohjanmaan Rantatien sillan paikka.

Pohjanmaan rantatien nykytilanne suunnittelualueella

Vanha tielinja kulkee Raumolta Färimäentietä Muuntamokadulle ja siitä edelleen Kemintielle. Färimäentien/kadun jatkeena oleva pyörätie alittaa Raumontien. Tielinjaus on kulkenut kaavamuutoksen kohteena olevan korttelin läpi ja yhtynyt Muuntamokatuun. Tie, sen linjaus ja poikkileikkaus ovat olleet suunnittelualueella selvästi havaittavissa vuoteen 2022 asti.

Suunnittelualueelle on voimassa olevan asemakaavan nojalla rakennettu uusi liike- ja myymälärakennus paikoitus- ja varastoalueineen. Museo on lausunut kohdetta koskevasta rakennuslupa-asiasta 17.3.2022. Tuolloin lausunnolla olleet suunnitelmat (asemapiirroksessa osoitetut toimenpiteet) rajoittuivat LP-alueen ja historiallisen tielinjan eteläpuolelle, vain tontin 4 alueelle. Lupa-asiakirjoissa ei esitetty tontinkäyttösuunnitelmaa pysäköintialueen tai asemakaavassa suojellun (s-1) alueen osalta. Lausunnossaan museo toi esiin, että LP-alueen kautta osoitettavasta kulkuyhteydestä vanhan tielinjan yli ei ollut esitetty tarkempaa suunnitelmaa, jonka perusteella olisi voinut arvioida sen vaikutuksia valtakunnallisesti merkittävän tien osan ominaispiirteisiin ja linjaukseen. Tämän takia museo muistutti lausunnossaan, että voimassa olevan asemakaavan merkinnän s-1 mukaan alueen rakentamisen yhteydessä tulee olla yhteydessä museoviranomaiseen ja että tämä tarkoittaa myös LP-aluetta, viherrakentamista ja liittymiä mitä vanhan tielinjan yhteyteen rakennetaan.

Rakennuslupaan liittyvässä loppukatselmuksessa (30.3.2022) ilmeni, että kortteliin toteutetussa rakentamisessa tätä asiaa ei ole huomioitu, eikä pysäköintialueen (LP) rakentamisen yhteydessä museolta ole pyydetty lausuntoa. Katselmuksessa todetun perusteella voimassa olevaa asemakaavaa ei ollut noudatettu, vaan piha-alueeseen ja korttelin pohjoisosan LP-alueeseen kohdistuvat toimenpiteet on ulotettu suojellun tielinjan päälle eivätkä valtakunnallisesti merkittävän tien linjaus ja ominaispiirteet olleet enää havaittavissa siten kuin valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja suojelumääräys edellyttävät; piha-alueen pintaa on nostettu reilusti ja asvaltointi on ulotettu yhtenäisenä tontilta 4 LP-alueelle. Suunnittelualueelle toteutettu rakentaminen, tontin käyttö ja järjestelyt on toteutettu vastoin valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja asemakaavaa.

Tornionlaakson museo katsoo, että kaavamuutoksen yhteydessä **Pohjanmaan rantatien** osalta sitä koskevia kaavamerkintöjä ja -määräyksiä tulee tarkentaa. Tielinjaus tulee osoittaa asemakaavassa säilytettäväksi yhtenäisenä Färimäentieltä Muuntamokadulle. Tielinjauksen molemmin puolin tulee osoittaa voimassa olevan asemakaavan mukaisesti istutettava puurivi. Kaavamääräystä (s-1) tulee tarkentaa esimerkiksi seuraavasti: *Suojeltu alueen osa. Kulttuuriperintökohde Pohjanmaan rantatie. Tien linjaus ja suhde ympäristöön tulee säilyttää. Mikäli alueella on toteutettu kohteen arvoa alentavia muutoksia, tulee ne korjata palauttaen tien linjaus ja ominaispiirteet. Aluetta koskevista suunnitelmista tulee olla yhteydessä museoviranomaiseen / alueelliseen vastuumuseoon.* Kaavaan voi olla tarpeen lisätä muitakin kohteen arvon palauttamista ja säilymistä tukevia ja tarkentavia merkintöjä ja määräyksiä.

TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Viranhaltijapäätös 1177/12.03.03.00.01/2026

Tornionlaakson museon johtaja	16.10.2026	§ 144/2026

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Tornion kaupunki, kaavoitus ja mittaus
Museovirasto, kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto